

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Tractatus II. De Inquisitione Speciali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

TRACTATUS II. DE INQUISITIONE SPECIALI. PROLOGUS.

Egimus in superiori Tractatu de inquisitione generali, simulque de tribus viis, quibus peccata revelari Visitatori debent, quibus juridicè manifestatis, Visitatoribus incumbit ad inquisitionem specialem circa delicta denunciata gradum facere; denunciatio enim iuridica (si per se ipsam consideretur) non est distincta via procedendi ab inquisitione speciali; sed est quoddam prævium, ut iudex procedat ex officio.

Est autem duplex inquisitio specialis. Altera, quæ à iudicibus fieri debet ex officio, quando, inquam, præcedente aliqua infamia, vel denunciatione, format inquisitionem contra criminis auctorem, ut sic ad plenam probationem & sententiam perveniat. Alia est inquisitio specialis, quæ fit ad instantiam partis, quando pars offensa iudici accusationem porrigit, & ea admissa juxta probationes sibi expositas, procedit. Hac quidem inquisitione ad instantiam accusatoris facta meritò prætermittitur, in præsentem Tractatu de illa tantum, quæ iudici ex officio competit differemus; circa quam primum quæ sint ea, quæ necessariò, ut hæc inquisitio specialis, juxta regulas Juris fiat, præcedere debeant, qualia solent esse infamia, indicia, semiplena probatio, investigabimus.

Deindè secundo loco de infamia, quæ, & qualis, & in quibus criminibus requiratur: deinde quæ indicia, aut semiplena probatio sufficiant, speciatim differemus.

Materia sanè difficilis, & cui opinionum varietas magnam intulit obscuritatem. Nos verò juxta communiorem, verioremq; DD. sententiam, clariori stylo quo poterimus, favente DEO, breviter eam pertractabimus.

CAPVT I.

De inquisitione speciali, ac diversis criminum generibus, circa quæ versari potest.

Diximus superiori Tractatu de inquisitione generali, & de modo in ea à Visitatoribus observando: nunc de inquisitione speciali differemus, quæ resultare, ut plurimum, solet ex visitatione generaliter peracta, in qua si reperti fuerint testes plures, vel ad minus duo contestes de aliquo particulari crimine, contra illum absolute per inquisitionem procedi debet usque ad sententiam definitivam, & puniri tanquam convictus, datis tamen prius defensionibus, & aliis servatis, quæ de jure fuerint servanda: ut Tractatu sequenti plenius dicemus.

Quotuplex inquisitio. Inquisitio specialis, alia est mixta, quando inquiritur de aliquo speciali delicto, & determinate, & generatim de personis, v.g. quis commiserit tale homicidium, tale factum, & simile quid

aliud, ignorato Auctore? Alia est inquisitio specialis de personis, generalis vero de delictis, quando scilicet contra aliquam determinatam personam inquiritur de vita, & moribus, & generaliter de delictis ejusdem, ut solet fieri in promotione alicujus ad dignitates, & officia obtinenda. Et hæc inquisitio non pertinet ad præsentem Tractatum. Tertia denique inquisitio specialis erit, tam quoad delictum, quam quoad personas, ut cum de certo ac determinato crimine, contra certam & determinatam personam inquiratur. Quæ quidem inquisitio expleto manere inquisitionis generalis, ex qua, ut in plurimum, resultare solent probationes, indicia, infamia, vel aliquid istis æquivalens, fieri debet.

Præterea ad perfectam hujus materie inquisitionis specialis, quæ quidem difficillima est, applicationem, oportet præmittere, quæ occultis, quæ vero publica & notoria delicta dicantur. **O**ccultum, quantum ad nostrum propositum attingere videtur, illud delictum censetur, quando unus aut pauci id sciunt, nec est deducendum.

etum in iudicium, De hoc genere occulti delicti plane agitur *Capite Inquisit. 3. de accusationibus.* Ubi decernitur, iudicem non posse ad inquisitionem specialem alicujus criminis descendere (etiamsi id noverint duo, vel tres testes) nisi præcedente infamia illius criminis: quasi dicat, nisi illud crimen occultum per infamiam fiat manifestum.

Quid sit delictum notorium

Notorium delictum illud dicitur, quod notum est omnibus, & ideo notorium appellatur, quod nulla tergiversatione celari potest, v. g. cum aliquis coram suo Superiore, & aliorum cætu delinquit, sicuti in Refectorio, Capitulo, Choro aliisque similibus locis publicis; nam hic notorie convincitur, & notorie debet puniri; nam eo casu, nullo juris ordine servato, statim receptis testibus ore tenus reo præsentem (etiam contumace, vel negante) convicto, illico potest puniri. *Publicum*, & *notorium* sæpe confunduntur, quamvis aliqui aliquam esse differentiam existimaverint: ego tamen, peccata in Monasterijs commissa, si a majori Monasterij parte evidenter cognoscantur, etiamsi ab alijs in eodem Conventu ignorentur, notoria esse, vel publica sine ullo discrimine semper existimavi.

Et licet Emman. Roder. *qu. 6. art. 4.* existimet, illud delictum esse notorium, quod coram decem personis committitur ab aliquo; mihi nihilominus videtur, quod si commissum fuerit ad minus coram quinque, poterit dici notorium, & publicum; tum quia in tanto numero, regulariter loquendo, non videtur posse occultari aliqua tergiversatione delictum commissum, ut ex ejus descriptione superius adducta constat, tum etiam præcipue, quia in multis Monasterijs non habitant plures, quam quinque, vel sex Religiosi, ideo peccatum, vel iudicium, quod notum est aliquo modo pluribus, quam quatuor merito dicitur notorium.

Hoc aperte colligitur ex *Capite Inquisit. de accusationibus.* ubi etiamsi crimen sit notum duobus, aut pluribus, non debere denunciari iudici decernitur, quia quasi occultum reputabitur: Auctores autem ferè omnes illa verba aut pluribus, exponunt: etiamsi tribus, aut etiam quatuor testibus sit notum. Igitur si istum numerum excedat, & crimen notum sit quinque, aut sex, merito dicitur notorium, maxime in Communitate Religiosorum, ubi quod notum est quinque, vix potest latere.

Notorium multipliciter dicitur.

Notorium præterea, generaliter loquendo, dicitur illud, quod iudex in actu iudicij proprijs oculis cum alijs assistentibus vidit, quamvis, ut delictum reputetur notorium, certa regula præscribi non possit, ut post M. Sotum in *4. Dist. 12. q. 2. art. 6.* communiter affirmant DD. Quare Prælatorum iudicio, eorumque prudentiæ, ac zelo relinquendum videtur, ut ex circumstantijs, & qualitatibus personarum, tam delinquentium, quam videntium prudenter iudicent, quale crimen sit, & dicatur notorium.

Deinde *notorium* sicut & *occultum delictum* multipliciter dici potest. Quoddam enim est *publicum*, quod dicitur à Juristis *publicum publicitate facti*: quia ita est omnibus notum & manifestum, ut nulla tergiversatione celari possit. Aliud est *publicum iudicæ*, quando videlicet de

Tom. à Iesu Oper. Tom. I.

aliquo crimine per sententiam publicam aliquis est condemnatus. Tertio demum id publicum dicitur, quia à multis scitur, ut in iudicio probari possit; tamen non est notorium, ideoque dicitur *publicum in iure*, sed *occultum respectivè*. Occultum autem, aliud est tale, in tantum sciente, præter eum, qui potest denunciare. Aliud est ita occultum, ut ab uno solo sciatur: si autem à solo delincente sciatur, omnino occultum nuncupatur. De hoc occulto genere hic non differimus; & idem est, quando multi sunt ejusdem delicti complices, nullusque alius scit.

Demum dicitur *notorium ex præsumptione juris*, quod licet per se non sit evidens, iudex tamen procedit ad ejus punitionem ac si esset evidens, propter vehementes conjecturas, indiciaque facta æquipollentia: ut v. g. si Clericus cum suspecta muliere sub eodem tecto cohabitaret, quam omnes ferè dicunt esse suam concubinam; quia tunc ob vehementem suspicionem punitur ut concubinarius.

Notandum est præterea, quod tam publica, quam occulta delicta subdividi possunt in delicta, quæ sunt contra bonum commune sive publicum, ut sunt crimina immediatè in DEUM commissa, ut hæresis, blasphemia, &c. vel etiam crimina læsæ majestatis temporalis, aut tandem similia bono communi detrimentum notabile inferentia, ut *Tractat. primo. cap. 12* declaravimus: & in delicta, quæ contra bonum privatum, vel tertiam, vel propriam personam committuntur, ut si quis v. g. vellet innocentem occidere, aut si quis gulæ, aut ebrietati sine aliorum esset scandalo deditus, & similia.

Inter hæc autem quantum ad inquisitionem, magnum discrimen versatur; nam aliter in delictis boni communis, seu tertiam personam offensivis: aliter in delictis, quæ privata tantum personam nocent, à iudice inquirendum est: & demum aliter in occultis, aliter in notorijs, etiamsi tantum noceant delinquenti, inquisitio formari debet, ut clarius ex *infra dicendum* patebit.

CAPVT II.

Specialem inquisitionem an debeant præcedere, infamia, iudicia manifesta, vel semiplena probatio?

Sententia est expressa D. Thomæ 2. 2. q. 69. *art. 2.* iudicem non posse contra aliquem iudicè procedere, nisi infamia, sive clamorosa insinuatio, vel iudicia manifesta, aut semiplena probatio præcedant. Hanc sententiam licet non probet D. Thomas, probari tamen potest hoc pacto.

Quia occultorum solus DEUS est iudex, juxta illud Apostoli ad Corinth. 4. *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum.* Quasi dicat: Occulta & abscondita civino tantum subsunt iudicio, minime verò humano. Hoc autem varijs in locis docent summi Pontifices *Cap. Quædam*, & quando, & *Cap. Inquisitionis, de accusationibus*.

tionibus, & Cap. licet Heli, de simonia. Crimina autem, quorum nulla est infamia, nulla manifesta indicia, nec semiplena probatio, in iudicio occulta dicuntur. Igitur de his nulla potest fieri inquisitio. Inferius fufius hanc D. Thomæ sententiam declarabimus: Interim tamen præmittere oportet, quid sit infamia, quid clamorosa insinuatio, quid manifesta indicia, & quid semiplena probatio.

Quid sit fama.

Infamia igitur est quidam rumor ortus, non à malevolis, sed à probis, & honestis hominibus, sparsus inter multos. Colligitur hæc definitio ex Cap. Qualiter & quando, Il 2. & Cap. Inquisitionis, de accusationibus.

Clamorosa insinuationem pro eodem ac infamiam sumi non pauci Jurisperiti censuerunt: aliqui tamen Auctores putant, ista duo in Jure distingui: ita ut infamia sit, quando viri probi judicialiter testantur, esse talem rumorem & famam de tali crimine, inter viros probos & honestos sparsam: clamorosa verò insinuatio sit vox totius populi, vel publicus rumor inter multos extra iudicium sobortus.

Infamia à viris & honestis & probis provenire debet.

Dixi autem infamiam, non à malevolis & maledicis ortam, sed potius à viris probis, & honestis. Ad probandam infamiam duo sufficiunt testes, ut omnes uno ore fatentur; hi tamen non debent testari, se ita audivisse à majori parte populi: sic enim vix unquam posse infamiam probari, ac proinde modis istis procedendi esse inutilis; sed satis est (ut bene P. Lessius advertit Lib. 2. de Just. & Jure, cap. 29. dub. 16. secutus Baldum, & Julium Clarum, alioque Jurisperitos) ut testentur, se ita publicè audivisse, vel ita passim dici: debent tamen nominare à quibus audierint, ut sciatur, famam ab honestis, & probis viris oriri, testesque non fingere: unde si non nominarent eos, verè non probarent famam in criminalibus.

Indicia sunt circumstantiæ, ex quibus prudenter, & rationabiliter solemus de actionibus, operibusque fratrum nostrorum judicare. Quapropter indicia à Jurisperitis generatim vocari solent ea omnia, ex quibus potest aliquo modo colligi, quis sit Auctor criminis, ut fama, suspicio publica, testimonium unius vel plurium, confessio Rei, & similia: & cum indicia varia, & multiplicia esse soleant, de his, quæ necessariò prærequiruntur ad inquisitionem specialem, inferius dicemus.

Quid sit semiplena probatio.

Demum semiplena probatio est unius testis oculati, & jurati, omnique exceptione majoris testimonium. Oculati, quia testis ex auditu solo nullam efficit probationem, nec plenam, nec semiplenam, ut inferius dicemus. Jurati, quia testis sine juramento non facit fidem in iudicio. Addimus ulterius, omni exceptione majoris, id est, quod nullum pariat defectum, ob quem possit à testimonio ferendo jure repelli. Secus igitur de his tribus necessariò ad inquisitionem specialem prærequiritis, suo ordine, & loco disscremus.

CAPUT III.

Præcedere infamiam debet omnem inquisitionem specialem, & quare?

Communis est DD. sententia, iudicem non posse contra aliquem instituire inquisitionem, nisi præcedente infamia Auctoris ejusdem criminis, & delicti. Dixi tendentem ad punitionem; quia ad malum impediendum, ut quando v. g. agitur de beneficiorum, & officiorum collatione, vel de matrimonio contrahendo, omninò licitum est inquirere de impedimentis, vel de vita moribusque particularibus personarum, & an de ipsorum moribus, aut delictis præcesserit infamia: debent tamen (tunc delectus, si qui sint, Superioribus secretò aperiri, & quantum fieri potest, sine famæ læsione.

Hæc sententia, quæ tam Theologis, quàm Jurisperitis est communis, probatur expressè Cap. Inquisitionis, §. tertia, de accusationibus, ubi dicitur: Ad hoc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo non laboret infamia, seu clamorosa insinuatio non præcesserit, puniendum: quinimo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitio solum fieri debeat super illis, de quibus clamorosis aliqui præcesserint. Et Cap. Qualiter, eodem titulo. Sicut accusationem legitimam præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio præcedit. Idque probatur ibidem exemplo villici Evangelij Luca 16. qui primò infamatus est apud Dominum suum, deinde dicitur ei: Quid hoc audis de te: Redde rationem villicationis tuæ. E. exemplo Sodomorum Genes. 18. de quibus Dominus ait: Descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.

Id autem non contemnendis rationibus probari potest. Et primò. Nam jus humanum quoad fieri potest, intendit bono communi cum minima jactura bonorum privatæ personæ, sive Civium providere. Inter bona verò temporalia præcipuè numeratur fama, quæ non parum læditur eo ipso, quod de alicujus delicto apud alios inquisitio fiat; quia merito quisque possit conqueri sibi fieri injuriam, si de vita propria juridicè inquireretur, cujus alioquin fama integra est; quia per hujusmodi inquisitionem redditur suspectus apud alios. Quare merito jura humana decernunt, nullatenus à iudice fieri debere inquisitionem de aliquo, donec ejus fama aliquo pacto aliunde sit perditæ.

Probatum deinde. Quia licet regulariter utilis sit Republicæ criminum punitio, id tamen absolutè verum non est, quando crimina sunt occulta, & nullus est accusator verus, vel fictus; tunc enim utilior est Reipub. sive Religioni conservato famæ, & honori subditorum consulere, quàm intempestiva punitio, quæ sæpè turbatur Republica, & Civis maximis bonis, nempe honore & fama privantur.

Demum

Demum probatur. Quia iudex, ut optime probat D. Thomas 2. 2. q. 76. art. 3. contra neminem potest via inquisitionis procedere, quando nullus est accusator formalis, vel virtualis. Sed via inquisitionis nullus est accusator formalis, ut supponimus ex dictis. Debet igitur esse tunc aliquis virtualis, qui suppleat vicem formalis accusatoris. Virtualis autem accusator nullus alius esse potest, nisi infamia, expressa iudicia, aut semiplena probatio, quae aequivalent accusatori formalis, ut communis DD sententia tenet. Igitur sine aliquo horum, praecipue sine infamia, occulta crimina iudex inquirere non potest.

Unde fit, non sufficere, ut duo vel tres iurati testes affirment, se vidisse Petrum tale crimen committentem, ut exprimitur in Cap. Inquisitioni; quia adhuc crimen est occultum, ac proinde minimè per inquisitionem specialem est procedendum, sed necessariò requiritur, ut rumor sparsus sit per maiorem partem viciniae, Collegij, vel communitatis, in qua Petrus v. g. commoratur, ut dicatur ipse ibidem infamia laborare, ut capite procedenti annotavimus.

Notandum verò existimo, non esse juris divini, aut naturalis, sed positivi humani tantum, ut non fiat inquisitio sine praevia infamia Auctoris. Ita post Magistrum Soto tenet P. Lessius lib. 2. cap. 29. disput. 15. & P. Valencia 2. 2. q. 14. disput. 5. puncto primo. An verò iudicia, & semiplena probatio habeant eandem vim ad inquirendum, ac infamia, inferius explicabitur.

Dubium tamen oriri potest, an ex assertione iudicis dicentis, dum procedit ad inquisitionem, famam publicam praecessisse, eo ipso credatur infamia probata, an verò necessarium sit, quod speciatim ipse iudex prius probet hanc famam praecessisse, saltem per duos testes? Aliqui distinguunt inter iudicem ordinarium, & delegatum, & affirmant, quod delegatus iudex non potest inquirere, nisi prius probata sit fama saltem per duos testes, & quod ordinarius iudex, qui ex mero officio procedit, potest, ut sunt Generales, & Provinciales; sufficit enim ut extrajudicialiter constet de fama, ut aperte docet Julius Clarus quest. 31. versic. fama publica praecedente. Franciscus tamen Aretinus in Practica sua criminali, cap. 14. quamvis existimet esse valde utile saepe expediens, quod probeatur infamia, antequam inquisitio instituat, non tamen censet esse de necessitate, neque in iudice ordinario, neque in delegato probari infamiam priusquam inquisitio instituat, sed sufficere, quòd saepius pervenerit ad aures ipsius iudicis, ut aperte loquitur textus in Cap. Qualiter, & quando, in illis verbis: Si per clamorem, & famam ad aures Superioris pervenerit. Et cum utatur verbo illo Superioris, quod convenit etiam iudici delegato, clarè comprehendit tam iudicem ordinarium, quam delegatum.

Demum circa hanc inquisitionis materiam notandum est, quod si aliquando ad manus Superioris deferatur littera denuntiatoriae, aut infamatoriae nemine Auctore subscripto, nullo modo debet, neque potest inquirere, nisi praecedat infamia. At si mihi littera neque infamiam, neque indicium contra ipsam denunciat.

Ibidem. a Jesu. Oper. Tom. 1.

tum continet. Ita concludit Julius Clarus in Practica criminali, quest. 5. & cum eo omnes fere Scriptores. Quod etiam intelligendum est, etiam si in ipsis litteris notificati essent testes de ipso delicto informati; quod quidem antea confirmatum fuit Decisione Summi Pontificis in Cap. Inquisitionis, extra, de accusationibus, ubi exprimitur prohibetur, ne fiat inquisitio ad eorum postulationem, qui clam schedulas ad aliorum infamiam tendentes proferunt, eisque rei ratio redditur à Panormitano; cum schedulae proreus infamiam non praesferant, ut habetur eodem tit. de accusationibus, Cap. Finali. Quare neque à fortiori id poterunt praestare litterae delatores sine crimine.

CAPUT IV.

Casus excepti, in quibus absque infamia iudex inquirere potest.

Ab hac communi regula Auctores excipiunt aliquos casus, in quibus iudex ad inquisitionem specialem contra aliquem procedere potest, non procedente aliqua infamia, quos refert Bartol. l. 2. §. si in publico. ff. ad legem Juliam, de adulteris. M. Soto, de regendo secreto, membro 2. q. 6. Et omnes fere Commentatores D. Thomae 2. 2. quest. 69. artic. 2.

Primus casus est in crimine heresis, & apostasiae. In his enim etiam sine infamia inquiri potest, ut communiter docent DD. in Cap. Qualiter & quando, de accusationibus, & aperte constat ex Cap. Communicavimus, §. Adjuvamus, de hereticis, & l. Apostatarum 4. C. de apostatis. Et ratio est, quia bonum publicum praefertur semper debet bono privato: cum autem haec crimina maxime noxia sint Republicae (ab ipsis enim semper eminet ceteris alijs periculum eversionis) si, ut bonum publicum sit praefendum bono famae alicujus particularis.

Secundus casus. Quando committitur crimen laesae majestatis, ut conspiratio in Principem, traditio Civitatis, falsificatio monetae, &c. ut clarè constat in Extravagant. Ad reprimendam, de hereticis, quae habetur in Jure civili in fine voluminis. Inter hos casus merito annoverantur omnia crimina atrociora, quibus (ut vidimus Tractatu primo, cap. 13.) poena mortis etiam atrocis imponitur, in quibus non solum (ut Julius Clarus advertit, adductus praedicto cap. ut supra) infamia non requiritur, verum etiam multae aliae solemnitates etique substantiales, & de jure communi requisitae omitti solent.

Tertius. Quando frequentantur furta, homicidia, vel latrocinia, similiaque crimina, & delicta, quae Communitatibus nocere solent. Haec enim aperte sunt in damnum communem & tenentur iudices inquirere, & prohibere sine alia personae particularis infamia praecedente.

Quartus est evidentia delicti, nam delictum manifestum & notorium sufficiens est, ut iudex sine alia infamia personae ad inquisitionem specialem descendat.

Quod 2

Quin-

TESU
Spirit.
II

III
debeat om
m specia
re?

ntia, iudicem non
stinguere inquisitio
d criminum proba
tia Auctoris epu
tendendum ad p
iendum, ut quom
, & officium
o contrahendus
de impedimentis,
ularibus personis
bus, aut delictis
tamen tunc delict
secretis aperiti, de
lesione.
Theologus, quom
obatur exprimit
accusationibus, ubi
um esse pro crimi
seu clamore facti
: quomodo super
on debet, cum
tu, de quibus ubi
Qualiter, eodem
a praecedere debet
aristoteli
onatio praecelso
villici Evangelic
est apud Do
id hoc autem de
i exemplo S
Dominus aut
em, qui venit ad
lis rationem
jus humanum
no communi
privatae perso
er bona verò
ama, quae non
icuius delictis
eritò quilibet
de vira popu
liquoque fama
inquisitionem
te merito ju
a iudice fieri
onec ejus fia
e regulariter
icio, id est
do crimina
veritas, vel
sive Reli
ubditorem
o, quae saepe
mis bonis,
Demum

Quintus: Si confessus fuerit crimen occultum in iudicio, etiam coram paucis, ut si coram solo iudice, & Notario, ut colligitur ex *Cap. 1. de accusationibus, in 6.* Nam talis confessio inducit notorium, & publicum in iure; non tamen sufficit confessio extra iudicium; etiam si coram multis facta sit, nisi extra orta sit infamia: nec ea quæ facta est coram Prælo in cogitante aut inadvertente, vel in aliqua epistola secreta, quam Prælo aperuit, teste M. Soto, de secreto, *membro 2. quest. 6.* quod etiam ait Navarrus, *de iudicijs, num. 16.*

Sextus. Quando iudici per generalem inquisitionem procedenti patefactus est Auctor alicujus criminis; tunc namque potest contra eum procedere, ut docet Navarr. *ut supra, num. 87.* Insuper P. Lessius *libro 2. cap. 29. dubit. 15. num. 127.* docet, communem esse Jurisperitorum sententiam; etiam si forsitan testis revelando peccaverit. Nam eo ipso quod crimen deductum est in publicam iudicis notitiam sive bene, sive male, eo ipso tenetur contra illud procedere particulari inquisitione, & illud punire.

Septimus. Quando crimen est commissum, vel detectum in iudicio, ut si v. g. testis falsum in processu deponat, si accusator calumniatur, &c. in his enim non est opus alia infamia, tum quia sicut processus iudicis est actus publicus; ita & cognitio, quæ ex illo habetur, reputatur ut publica, & ex consequenti crimen, quod in ipso processu committitur, publicum censetur: tum etiam, quia hæc crimina valde noxia sunt bono publico, veluti debitum ordinem iustitiæ perturbantia; unde merito, si probentur, sine infamia contra ea procedi potest, ut optimè M. Soto, de tegendo secreto, *membro 2. qu. 1.* Navarrus *Cap. Inter verba, num. 201.* & in *Rubr. de iudicijs, num. 88.*

Octavus. Quando evidentiæ, atque notoria adsunt indicia, vel semiplena probatio, ut ex sequentibus plenius constabit. Denique inter casus exceptos merito computatur; quando aliquis reperitur in fragranti crimine; nam tunc non solum potest iudex contra ipsum inquirere non precedente infamia, sed etiam procedere usque ad sententiam diffinitivam Juris ordine prætermisso, ut docet Julius Clarus in *Practica qu. 2.* Advertit tamen Auctor iste, quod deprehensio in fragranti delicto non inducit plenam probationem, sed solum operatur, ut reus possit torqueri, casu quo neget crimen. Quapropter tunc examinandi sunt testes, qui illum deprehenderant, aut qui viderunt, ut iudicè deprehensus in fragranti crimine puniatur. Sunt præterea aliqui casus, qui cum ad nostrum propositum non pertineant, jure merito omittendos judicavimus.

CAPUT V.

In delicto notorio, etiam si malefactor sit occultus absque ulla infamia, iudex potest ac debet inquirere.

Cum inquisitio specialis sit investigatio criminis, vel personæ, dupliciter huiusmodi inquisitio (ut *cap. 1. huius Tractatus* annotavimus) contingere potest. Primo, Quando Superior inquit de crimine in particulari, non vero de persona. Secundo, Quando in singulari interrogat de hoc crimine, & de hac persona, quam merito DD. *mixtam inquisitionem* nuncupant. Nunc de primo genere inquisitionis sermo noster procedit, nempe quando crimen est manifestum, persona vero delinquens ignota.

Aliqui putant, non posse iudicem ex sola cognitione publici criminis, & delicti procedere ad inquisitionem personæ; inter quos fere Paludanus in *4. Distinct. 19.* Adrianus *Quodlib. 3. quos sequitur M. Soto de tegendo secreto, membro 2. quest. 6. & libro 5. de iustitia & iure, quest. 6. artic. 2.* Hi omnes volunt, requisitam esse ad inquisitionem specialem personæ infamiam, idque probare intendunt ex *Cap. Cum oportet, Cap. Inquisitionis, Cap. Qualiter & quando, de accusationibus.* Quare ipsi existimant in hoc casu iudicem tantummodò posse interrogare, quo tempore, aut quo loco commissum fuerit illud crimen, vel alias similes circumstantias; si forte ex illis cognitio personæ delinquentis per aliqua indicia deduci possit. Negant tamen, à principio posse inquirere, an testis sciat, quis commiserit illud crimen.

Contraria tamen sententia verior est, quam tenet Innocentius *Cap. Bonar. & Navar. Cap. Inter verba, conclus. 6. num. 124.* quam olim tenuere Panormitanus *dicto Cap. Bonar. num. 4. col. 5.* Bartol. *lib. 2. ad L. Iuliam, de adulterijs, num. 17.* Gloss. in *Canon. Quidam maligni, 5. quest. 1.* & in *Cap. Qualiter & quando, de accusationibus,* tenentque omnes fere Thomistæ Commentatores D. Thomæ 2. 2. *quest. 76. artic. 2.* ubi etiam Cajetanus annotavit, hanc docuisse aliquando D. Thomam, dum esset Baccalaureus Parisijs, nec videtur ille unquam retractasse. Nusquam enim negat, licitam esse hanc inquisitionem, quando delictum est publicum.

Hanc sententiam Salon de Iustitia & Jure, *Controv. 7. circa articulum 2. quest. 79.* D. Thomæ plurimis adductis rationibus probat, quibus brevitate causa ommissis, nobis pro multis interim sufficiat communis usus Reipublicæ, & iudicum timoræ conscientiæ, tam Ecclesiasticorum, quam secularium praxis. Et ratio præcipua illa videtur; quia ob bonum publicum (quod non negant opposita sententiæ assertores) licet procedere per specialem inquisitionem contra aliquos delinquentes, etiam si nulla sit infamia, ut *Cap. Superiori* annotavimus; sed non minus pertinere videtur ad bonum publicum, ut invento cadavere, requiratur homicida; invento furto, aut sacrilegio, quæratur latro; alias sæpè manerent impunita delicta non sine scandalo, & detrimento alio.

CAPVT VI.

Infamatus de uno crimine nulla ratione potest interrogari de alio, cuius nec processit infamia, neque accusator. Nec minus interrogari potest de complicibus.

Probabilior, & verior sententia tenet, infamatum de uno crimine nulla ratione posse interrogari de alio, cuius nec infamia, nec indicia, nec semiplena probatio precellerint. Ita docent Cajetanus 2. 2. q. 69. artic. 2. & Opusculo. 17. responsione 3. M. Soto lib. 5. de iustitia, & iure, quest. 6. art. 2. Navarrus Cap. inter verba, conclus. 6. num. 97. & in Summa. cap. 2. num. 36. & plures alij. Quia (ut sapienter diximus) non potest iudex obligare aliquem ad manifestandum reum occultum, quando nec adest previa infamia, nec indicia, vel semiplena probatio precedunt. Igitur ob eandem rationem non poterit iudex interrogare reum de uno delicto & crimine infamatum, de alio crimine, de quo nulla processit infamia; fieri enim potest, ut quis in materia superbie sit infamatus, qui tamen circa iustitiam habeat bonum nomen, etiam si alias sit iniustus: quare respectu occulti criminis videtur habere jus, ut illi seruetur bonum illud nomen, quod possidet.

Merito tamen advertunt DD. quod quando iudex inquirens de uno crimine, cuius Auctor laborat infamia, incidenter deprehendit aliud secundum crimen, de quo similiter reus est infamatus; tunc posse eundem iudicem inquirere de crimine incidenter sibi revelato, ut cum v. g. quis interrogatus, an Petrus commiserit homicidium, de quo jam laborat infamia, si incidenter affirmat, eundem Petrum etiam furtum commississe; posse tunc legitime iudicem inquirere de illo furto. Quam sententiam ex eo probat Navarrus Cap. Inter verba, num. 197. quia cum crimen deprehenditur a iudice, est notorium in iure: sicutque crimen, quod committitur in presentia iudicis, non indiget alio accusatore, iuxta superius dicta, quam ipsius presentia; ita censendum erit de crimine totam iudice, etiam incidenter detecto.

Hæc tamen sententia merito limitatur à Mag. Soto, memb. 2. q. 1. ut procedat non de omni crimine incidenter detecto, sed de eo tantum, quod priori erat annexum, de quo jam precellerat infamia, veluti si inquisitio fiat de infamato de concubinato, & deprehendatur prædictum concubinarium ad feminam sustentandam furari; tunc merito possit iudex de crimine isto occulto deprehensio inquirere.

Secunda hujus capituli pars docet, reum non posse interrogari à iudice de complicibus nulla infamia laborantibus. Conclusio est certa, & passim in utroque iure docetur. Cap. Cum Monasterium, de confessis, ap. Veniens, de testibus; estque communis DD. sententia; quæ intelligenda est cum grano salis, nempe procedere tantum de complice, quando

Sententia à Mag. Soto

aliorum, & scelerati liberius nocerent, quod esset in maximum damnum commune igitur &c. Et licet aliquando hoc, vel illud crimen non sit directe contra bonum commune, plura tamen crimina impunita manere, nullo modo absque scandalo, & communisque boni detrimento, contingere potest.

Ex eo demum hæc sententia confirmatur; quia infamia (ex omnium consensu) requiritur tanquam accusator, ut superius exposuimus: sed in huiusmodi criminibus publicis & notorijs evidentiæ delicti est plusquam accusator, ut ex D. Augustino Cap. Evidentiæ, de accusationibus refertur illis verbis: Evidentiæ patris criminis, et amore accusatoris non indiget.

Illud verò prudenter notant hujus sententiæ Auctores, in hoc casu inquisitionem non debere fieri de singulari aliqua persona, v. g. an Petrus occiderit hunc hominem; quia si nulla de Petro processit infamia, inique iudex inquireret de illo; nam illa interrogatione Petrus aperte infamaretur, etiam si non fecisset crimen. Ut igitur bono communi consulatur, poterit iudex prudenter inquirere, quinam per eam viam, in qua commissum est crimen, transierit? Quota hora in ea plateæ parte fuerint aliqua persona? Simile que alias circumstantias petere, per quas quasi per gradus, sive indicia possit indirecte pervenire ad notitiam delinquentis.

Quod si occultus Auctor detegatur, poterit contra eum procedere iudicè, etiam si ex ignorantia fuerit denunciatus, nec damnum secutum iudici imputabitur, ut rectè Navarrus in rubrica de iudicis, num. 87. advertit; quia iure suo utitur; nam ex eo quod Auctor est publicè detectus, etiam si id ab altero inique factum sit, potest contra eum informationem capere, convictumque punire: ipse tamen iudex tunc non est causa directa iniquæ detectionis; nam propter bonum commune potest talem inquisitionem instituire, ut latius P. Lessius profertur lib. 2. cap. 19. dicitur. 14.

Neque obstat Cap. Cum oportet, juncto Cap. Inquisitionis, & Cap. Qualiter & quando. Nam illa jura, si exactè expendantur, vel de inquisitione certe persona, quæ immediate fieri non debet, ut diximus, quando non processit infamia, vel in casu quo persona & crimen simul erant occulta, intelligi debent.

In hoc verò casu, etiam si iudex iudicè reum interroget, ipse non tenetur se ipsum patefacere ante infamiam, vel semiplenam probationem, imò nec subditi, etiam sub juramento interrogati, non tenentur manifestare delicti Auctorem, si nulla laborat infamia, nihilque mali in posterum timeatur. Si tamen crimen esset adhuc perpetrandum, vel continuandum, aut si ex eo grave damnum alicui immineret, quod alia ratione non posset commodè averti, interrogatus testis tunc possit & deberet Auctorem patefacere licet omninò occultum, & nulla infamia laborantem, ut in illo casu iudex possit opportuna remedia adhibere.

Thom. à Iesu. Oper. Tom. 1.

Ooo 3

peccā-

T V.

amfi malefactor
ne ulla infam
est ac de
rere.

is sit investigat
dupliciter huj
Tractatus
Primò, Quando
ne in particulari
do. Quando in
mine, & de hoc
quisam inquisitionem
mo genere inq
nempe quando
persona verò delin

le iudicem ex
& delicti proce
inter quos
Adrian Quod
endo secreto
furia & iure
requiritam esse
rsonæ infamiam
Cap. Cum opo
valiter & quando
existant in hoc
posse interrogari
omnium iure
circumstantias
delinquentis
it. Negant ta
e, an testis sit

verior est,
onar. & Navar
24. quam olim
Bonar. num. 4.
, de adultarij,
in maligni, 4.
endo, de accusa
nomine Con
st. 76. artic. 1.
hanc doculle
flet Baccalu
nam retractat
esse hanc in
publicum.
sustitit & Jo
1. 79. D. Tho
probat, qui
is pro multis
Reipublicæ,
tam Eccle
stis. Et ratio
ontum publi
sententiæ af
lem inquit
es, etiam si
notavimus;
ad bonum
quiratur ho
queratur
unita de
detrimento
alio.

IESU

Spirit.
II

peccatum cedit in detrimentum proprium ; nam si contra commune bonum pugnat, sine dubio potest ac debet de complicibus interrogari, dictante ipsa natura boni communis, quæ postulat, ut illud omnino famæ cujuscunque particularis præferatur.

Docent præterea Auctores hujus sententiæ, tunc posse judicem de complice interrogare, quando crimen est talis conditionis, ut sine socio committi non possit ; quia in hoc casu tanquam notorium reputatur, criminofum habuille complicem : quare nisi judex interrogaret, posset facile occasio publicæ suspitionis contra judicem, aut aliud suboriri scandalum in communitate. Tunc verò judex non debet speciatim inquirere, an Petrus, vel Paulus fuerint complices ; sed generatim tantum petere debet, quinam fuerint criminis socij ?

Unde optimè Navarrus. *Cap. Inter verba, conclus. 6.* (quem sequuntur alij non minoris notæ Auctores) docet, quod quando crimen, neque ex natura sua, neque ex circumstantijs præferat complicem, & aliàs peccatum non est contra bonum commune ; non posse judicem, etiam inquisitione generali, complicem inquirere ; quia deficiente illa ratione boni communis, nulla apparet ratio, ob quam possit interrogare de crimine occulto.

Demum observare oportet, quod id, quod in hoc capite & precedenti diximus de infamia, idem sentiendum est de indicijs expressis, aut semiplena probatione, nempe quod quando judex juridicè interrogat, precedente infamia, eandem etiam inquisitionem potest ipse instituire præcedentibus indicijs, aut semiplena probatione.

C A P V T VII.

Quando indicia etiam sine infamia sufficiant ad instituendam in- quisitionem particu- larem.

Indicia lato vocabulo sumpta (ut notat Pannormitanus, *Extra. de probationibus, cap. 3.*) primo loco possunt capi pro quacunque probatione, sive plena, sive semiplena, sive pro quocunque delicti signo : & tunc dicuntur *indicia* ab *indicando*, quia indicant aliquid factum, vel non factum esse. Et in hoc sensu certum est, nomine *indicij* comprehendi famam, testes, confessiones extrajudiciales, & aliæ quæcunque probationes.

Secundo autem modo pressius, & secundum propriam significationem indicia accipiuntur, & ita distinguntur ab omnibus prædictis, nempe, *fama, testibus, &c.* quæ ita describi possunt : *Indicium est aliquod notabile signum alicujus malefici, ab ipso condistinctum ; & ipsum aliquantisper indicans magis, vel minus, clarè, vel obcurè secundum naturam, & diversitatem indicij.*

Quid sit indicium proprie sumptum Indicium propriè sumptum oritur ex his, quæ urgere possunt animum judicis ad credendum maleficium, vel rem, de qua agitur, evenisse. Credulitas verò judicis major vel minor

resultat ex majori, vel minori, clariori, aut obcuriori indicio. Scilicet ita indicia secundum eorum diversitatem inducunt vel opinionem, vel credulitatem, vel scientiam sive evidentiam.

Indicia æquiparantur testibus, ut constat ex *L. Sciant cuncti, C. de probationibus*, & cum in dicta lege fit mentio *indiciorum*, additur, *indubitatorum*, & luce meridiana clariorum. Idem quoque confirmatum est per sacros Canones. *1. 1. qu. ulla. cap. Sciant cuncti*, & per consuetudinem in foro Ecclesiastico receptam. Et quemadmodum testes debent esse ad minus duo contestes, & omni exceptione majores, ad hoc ut sint idonei ad plenam probationem, sic ad hoc ut indicia plenè probent, debent esse indubitata, & luce meridiana clariora.

Omnes ferè DD. conveniunt (paucis exceptis) iudicia, si expressa sint, sufficere, ad inquisitionem particularem, secuti D. Thomam *2. 2. quæst. 69. art. 2.* ubi post Cajecanum omnes ferè Interpretes Sancti Thomæ eam sententiam amplectuntur, quo in loco expressè D. Thomas affirmat, judicem non posse reum juridicè interrogare, nisi præcedat infamia, indicia expressa, aut semiplena probatio. Ratio hujus sententiæ ea esse potest, quia indicia æquivalent accusationi virtuali.

Sed in quibus casibus possit judex præcedentibus indicijs expressis inquirere, existimo non satis clarè constare apud Auctores. Nam omnes ferè absolute cum D. Thomæ, in omni eventu posse judicem (si indicia expressa præcedant, non aliter ac de infamia diximus,) reum juridicè interrogare, alij verò licet pauci, indicia etiam expressa non sufficere ad inquisitionem specialem, aperte docent. Existimant enim, indicia nulla ratione accusatoris, sed potius testium, vim habere.

Hanc Sententiam expressè docet Salo, *de Iustitia & iure, quæst. 109. artic. 2. contrav. 6.* secutus Navarrus. *Cap. Inter verba, conclus. 6. numero. 116.* & Auctores alios non infimæ notæ. Quorum illud est præcipuum fundamentum ; quia judex necessariò debet servare in iudicio formam sibi à jure præscriptam, neque ullo modò est illi licitum, has juris metas, sive principia transgredi : sed in jure expressè cavetur, ut non procedat ad inquisitionem specialem, nisi prævia personæ infamia, ut constat ex *Cap. Cum oportet, Cap. Inquisitionis, Cap. Qualiter, & quando, de accusationibus*. Ergo non potest judex solis præcedentibus indicijs, quantumvis expressis, absque ulla infamæ nota, ad specialem inquisitionem descendere.

Hoc argumento convictus Navarrus *Cap. Inter verba. conch. 6. n. 182.* audenter affirmavit D. Thomæ doctrinam asserentem *2. 2. quæst. 60. art. 2.* sufficere indicia expressa ad inquisitionem, non esse recipiendam ; quia nullum allegat textum, neque rationem aliquam necessariam, contra expressam decisionem Juris Canonici, *Sine quibus* (inquit) *nulli Doctore necessariò credere tenemur secundum s. Augustinum.* Hactenus Navarrus. Quamvis ipse postea in Rubrica de *Indicijs n. 50.* adducat verba D. Thomæ asserentis, ad inquisitionem sufficere, infamiam, indicia expressa, aut semiplenam probationem præcedere, & docet D. Thomæ sententiam esse intelligendam de criminibus notorij, & famosis, de quibus,

quibus iudex iudicē inquirat finem, aut alterum horum, etiam diiunctivē inquisitionem precedat.

Pro huius difficultatis pleniori interpretatione notandum est, indicium ab indicando merito fuisse derivatum, ut potest quo indicatur, & notificatur crimen, *Cap. Studijs. de præsumptionibus*, & apud Jurispræditos generatim ea omnia indicia vocantur, ex quibus potest aliquo modo conijci, quis sit Auctor criminis, qualia sunt fama, suspicio publica, confessio extrajudicialis Rei, dictum socij criminis, aut vulnerati, aut mandatarij, fuga post perpetratum delictum, inimicitia gravis, minæ præcedentes, res furata apud aliquem reposita, testis de visu, vel auditu, vel alio sensu, & similia alia, quæ brevitate causa omittimus.

Indicia autem non omnino æqualia sunt, vel ad inquirendum, vel ad condemnandum; quare merito in tria genera dividi solent, nempe in *levia, graviora, & gravissima*, de quibus plenius Julius Clarus *lib. 5. s. finali. qu. 20.* & Farinac. *q. 36. & sequentibus*.

Levia indicia, sive simplicia, quæ suspensiones leves appellari queunt, illa dicuntur, quæ probabilem suspensionem de auctore criminis præbent; quæ licet ad inquirendum, & informationes capiendas, atque etiam ad Rei capturam, si de fuga dubitetur, possint sufficere, non tamen sufficiunt ad interrogandum, & multo minus ad illum tormentis exponendum. Iudex tamen, quod attinet ad capturam, cautè procedere debet, præcipue si indicia sint contra virum probum, & honestum, contra quem, nisi pluraquam levia indicia emerferint, non est procedendum.

Gravia indicia, sive argentia, quæ suspensiones vehementes nuncupari queunt, illa dicuntur, quæ ex magnis, & solidis proveniunt conjecturis, ut confessio delicti extra iudicium ab inquisito facta, fuga ipsius post perpetratum delictum ante inquisitionem formatam: quæ quidem indicia non solum sufficiunt ad Rei capturam, Reunque interrogandum, sed etiam si falsus non fuerit delictum, ad torturam inferendam, licet non sufficiant ad condemnationem Reij, nemo enim ex præsumptionibus, ac indicijs etiam vehementibus, in criminalibus poena saltem ordinaria condemnari debet.

Gravissima indicia, sive indubitata, quæ violentæ suspensiones merito appellari possunt, illa dicuntur, quæ ex maximis, & iudicis animum convincentibus conjecturis nascuntur: ut si quis de aliqua domo unum tantum ostium habente, cum evaginato ense, ac sanguinolento, facieque turbata visus fuerit exire, & in illa domo occisus homo reperitur; tunc illum tale homicidium commississe, violentum erit indicium. Similiter si quis cum alterius uxore in lecto jacere inventus fuerit, illum adulterium cum ea perpetrasse, violentum quidem erit indicium. Huiusmodi vero indicia, ut Doctores præfati affirmant, non solum ad torturam, sed ad condemnationem quoque sufficiunt. Quia in his gravissimis indicijs Juris præsumptio invenitur, ex qua ad criminalem punitionem & poenam ordinariam crimini imponendam deveniri potest, ut post Bartolum docet Farinac. *q. 52. num. 54.* nisi aliàs ex parte Rei aliqua ex-

cusatio, vel exceptio opponatur, nam tunc poena extraordinaria iudicis arbitrio puniri debet.

De indicijs, quæ debent precedere, ut inquisitio iudicē fiat, advertit rectè Cajetanus *2. 2. q. 69. art. 2.* tria, quæ maxime commendat Navarrus in *Rubric. de indicijs. in. 58.* Primum debere ea esse perfecta, quæ vehementem afferant suspensionem, & ut saltem duorum, vel trium testium, licet non omni exceptione majorum, prædicta indicia comprobentur.

Secundo docet idem Cajetanus, regulariter debere esse plura indicia, ut loci, temporis, &c. quamquam hoc, teste eodem Cajetano, ex iudicis prudentia pendeat. Possit enim aliquando unum indicium esse loco plurimum, quod proinde sufficeret ad inquisitionem; nam unus testis omni exceptione major, facit indicium perfectum, quando de ipso crimine, & Auctore ipsius testificatur, non tamen quando testificatur de alijs circumstantijs, ut si dicat: tali nocte fuit repertus in loco vicino, quando fuit commissum furtum; nam tunc istud indicium debet probari per duos testes, nec sufficit probari per unum, ut bene advertit Navarrus, *dicto num. 58.*

Tertio. Addit Cajetanus, secutus D. Thomam; indicia debere esse manifesta, sive expressa, & ita quidem manifesta, ut manifestè indicent hoc crimen, & hanc personam. Item debent manifestari ipsi reo à iudice, ut reus sciat se iudicē interrogari, ac proinde teneri respondere; alioqui non tenebitur, ut rectè docuit M. Sotus *lib. 5. de iustitia. q. 6. art. 2.* & alij DD. communiter.

Demum quæ indicia dicenda sunt levia, quæ graviora, sive gravissima, & quæ sufficientia, sive insufficientia ad inquisitionem, iudicis arbitrio Juris exillimant relinquendum; ut post alios resolvit Farinaccius *q. 8. num. 46.* in hac enim indiciorum materia, regula generalis & certa tradi minime potest; nam idem indicium, quod respectu unius leve dicitur, respectu alterius grave iudicari debet.

His præmissis. Prima conclusio sit. Quando crimen est notorium, indicia expressa sufficiunt, ut iudex ad specialem inquisitionem descendat, v. g. occasione patris criminis notorii, iudex generatim potest & debet inquirere (ut superius annotavimus) tunc si per infamiam, aut indicia, aut semiplenam probationem constet de malefactore, iudex debet inquisitionem specialem contra eum instituire. Ratio est: quia evidentia, sive notorietas criminis, vicem tunc habet accusatoris virtualis, ut in superioribus ostendimus: ac cusatione vero formali, vel virtuali prævia, iudex iudicē procedit ad inquisitionem, indicia vero supplere vicem accusatoris, post Magistr. Sotum docet P. Lessius *lib. 2. Cap. 29. dubit. 12 n. 174. & dubit. 18. n. 145* & ante ipsum aperte docuit Navarrus in *Rubrica de indicijs. in. 58. & 78. & 96.*

Superioris conclusionis aham etiam seddunt rationem; quia quando aliquis est infamatus apud iudicem de aliquo crimine, potest interrogari de illo crimine. Igitur cum indicia judicialiter probata pariant apud iudicem quandam juris notorietatem, merito possunt pro infamia, & sic acculatore reputari, ut superius

perius num. 59. 78. & 96. docet Navarr. Quare ex duplici capite cum indicia expressa fuerint judicialiter probata, potest iudex procedere ad inquisitionem. Primo ex notorietate, & evidentia criminis. Secundo noticia quam jam de illo crimine iudex comparavit, quia duo habentur pro infamia, aut facto accusatore.

Illud tamen notandum est, quod cum iudex per sufficientes testes indicia probaverit, tunc debet eum, si fuerit praesens, de veritate criminis interrogare, ut si illud fateatur, ipsum puniat: si minus, ut inquisitionem contra ipsum instituat, ut aperte docet Julius Clarus q. 5. ex Innocentio & alijs, & P. Lessius *lib. 1. c. 5.* ut supra num. 139.

Secunda conclusio: Quando delictum quantumvis occultum est contra bonum commune, vel ex eo imminet damnum, vel spirituale, vel corporale tertiae personae, quod commode impediri non potest, nisi Superioris opere vel industria; tunc iudex solis praecedentibus indicijs expressis, potest specialiter inquirere Autorem illius criminis.

Haec conclusio, quantum ad primam partem manifeste constat, quia bonum commune omnino praeponderat fama cujuscunque particularis: Secunda etiam pars ex eo constat, quia ex charitate non solum possum, sed etiam teneor crimen alterius manifestare, quando ex eo grave damnum proximis imminet.

Haec conclusio est communis apud omnes. Nota tamen, quod si ad avertendum illud damnum non fuerit necesse crimen alterius patefacere, quia forsitan per aliam viam, nempe per fratrem correctionem, illud damnum avertere quis potest; tunc nullatenus debet illud iudici aperire.

Tertia conclusio. Quando delictum notorium non est, sed potius omnino occultum, neque vergit in damnum commune, aut privatum alterius; tunc etiam si indicia expressa inveniantur, iudex non potest ad inquisitionem specialem procedere: quod ex eo manifeste probatur; quia si duo aut tres testes jurati non sufficiunt, ut iudex inquisitionem formet, nisi infamia prius precedente, (ut expresse decernitur in *Capite Qualiter*, & quando 2. *Cap. Inquisitionis de accusationibus*) a fortiori solis indicijs innixus, nulla ratione poterit ad inquisitionem particularem progredi.

Restat jam, ut argumento in contrarium adducto respondeamus; & primo dicimus, illa capita ex *tit. de accus. desumpta*, intelligenda esse de crimine occulto, & de persona, sive malefactore occulto: tunc enim etiam si indicia expressa, vel semiplena probatio praecesserint, si infamia non precedat, fieri inquisitio prohibetur; non verò illa Jura loquuntur, vel de crimine notorio, vel bono communi, aut privato iacturam inferente, nam tunc indicia expressa etiam sine infamia, ad inquisitionem sufficiunt, ut superius hoc capite annotavimus.

Ita praedicta Jura interpretantur Recentiores, ut Arragon. 2. 2. q. 69. *artic. 2. & alij.*

CAPVT VIII.

De indiciorum probationibus.

Sunt multa, & varia quidem indiciorum genera, de quibus longum esset speciatim disserere. Illud tamen praemitendum censio, antequam ad indiciorum probationes descendamus, quod in occultis criminibus, quae sunt difficillima probationis, sufficiunt violentae praesumptiones, etiam ad condemnandum reum, ut notat eruditè Emmanuel Rodericus *Tomo 2. qu. 3. art. 2.* citans pro hac sententia Jurisperitos quamplurimos, qui eam fatentur communiter receptam à Doctoribus, & Mascardum, qui affirmat eam sic servari in Curia: Decisionem Rotae, & Hostiensem dicentem, quod in his, quae in occulto committuntur, & certa probatio haberi non potest, indicia probabilis, & urgentes praesumptiones habentur pro sufficienti probatione; & ita idem Emmanuel Rodericus concludit, quod in similibus delictis occultis probatio sufficit per conjecturas, vel probationes, quae in alijs non essent sufficientes, non tamen sufficit ad penam ordinariam imponendam, sed solum extraordinariam, majorem vel minorem indiciorum apparentiam, & probationem, ponderatis mature alijs circumstantijs aliarum personarum, loci, temporis, & similibus.

Quae verò probatio in alijs delictis ordinarijs requiratur, oportet ut inquiramus: in qua re hanc statuimus assertionem, nempe: Ea probatio, quae requiritur ad comprobanda delicta, eadem quoque ad plenam probationem indicij est necessaria, ita ut si ad illam duo testes contestes, omni exceptione majores, delictantur, ita quoque ad cujuscunque indicij plenam probationem requiratur, & sicut unus, & singularis testis tantum facit semiplenam probationem, ita quoque unus testis facit & indicij semiplenam probationem.

Pro clariori verò hujus asserti intelligentia praemitto casum, v. g. si adsint duo testes, omni exceptione majores, deponentes de visu, quorum unus deponat de delicto in se, videlicet se vidisse Petrum vulnerantem Antonium, & alius deponat de indicio distincto, & non de crimine, dicendo se vidisse Petrum eadem hora egredientem de loco, ubi Antonius exstitit vulneratus, & praefatum Petrum habentem gladium sanguine conspersum; certum est quod primus testis deponat de delicto, & secundus de indicio tantum, ut constat. Ipsi tamen plenam probationem facient, licet unus deponat de delicto, & alius de indicio; quia est indicium violentissimum, & maximum, & delicto proximum, & immediatum: & idem semper est dicendum de similibus testibus, quorum unus probet de delicto, & alius de indicio adeo connexo, ut merito contestes dici possint ex loco, tempore, & circumstantijs inseparabiliter connexis.

Sed quia hic non loquimur ex professo de probatione, quam faciunt indicia respectu delicti, ut reus vincatur, sed solum de probatione eorum in se: ideo stabilicum est à nobis, quod

Satisfit
argu-
mento
contrario

CAPVT IX.

Semiplena probatio quando, & in quibus delictis sufficiens sit ad inquisitionem.

Explicato INNOCENTII tertij responso in *Cap. Inquisit. & Cap. Qualiter*, & quando 2.

De accusationibus.

Duplex esse probationis genus, alteram quod plena probatio, alteram quod semiplena vocatur, Juris utriusque professores uno ore fatentur: plena est, quam alio nomine perfectam omnibusque numeris absolutam DD. appellarunt, quæ quidem ad condemnationem Rei, (qualis est quæ in ore duorum vel trium testium consistit,) est omnino sufficiens. Altera inchoata atque imperfecta dicitur, quam semiplena Jurisprudentes nuncuparunt. Nunc quam vim semiplena probatio habeat, merito inquirimus, an inquam hæc æquivalcat infamiae, & indicij expressis, ita ut iudex semiplena probatione præcedente, possit juridicè inquisitionem formare?

Pro hujus dubij resolutione præmittere oportet, esse Juris principium, unum testem omni exceptione majorem, semiplenam probationem etiam in criminalibus facere, ut constat ex *L. Admonendi, ff. de Jurisjurando*, ubi Bartolus numero 36. & communiter DD. in *Legge Bonæ fidei. C. de rebus creditis*, quod similiter affirmat Glossa, *L. 3. C. ad legem Juliam Majestatis*, ubi etiam communiter DD. affirmant, quos refert ac sequitur Gomezius Tom. 3. *Variarum resolutionum, cap. 12. n. 2. circa finem*, & communiter docent DD. utriusque Juris.

Testis igitur omni exceptione major, qui & idoneus, & integer alio nomine appellatur, ille censendus est, qui fide dignus, juratus, & de facto ipso de visu deponit, aut de auditu in his, quæ solo auditu percipi queunt, cujusmodi sunt blasphemia, injuria, & similia; sive de alio sensu corporeo in his, quæ illo sensu percipiuntur. v. g. de olfactu, an aliquis vinum biberit, nec ne? vel quod pulverem sclopetarium fuisset odoratus; de gustu, quod vinum, acetumve esset, quod gustavit; de tactu, an apprehenderit vestitum, vel nudum; ita ut testificetur de tempore, loco, aliisque circumstantijs substantialibus: præterea ut talis sit conditionis, ut nulla ei objectio, aut exceptio opponi possit, ut à testimonio repellatur, *Cap. Licet, de testibus, cum alijs Juribus*, ut probat Clarus, *quest. 21. verbo, unus testis*, Penna in *Commentar. in 0. in 3. parte Directi. Inquisitio. verbo, voce autem*, & Farinaccius *q. 62. num. 1. & sequentibus*.

Unicus præterea testis omni exceptione major facit indicium plenum ad torturam, etiam si nulla alia indicia, sive levia, sive gravia concurrant, ut post alios Jurisperitos docent Julius Clarus, *q. 22. verbo, unum tamen*, & Farinaccius *q. 37. n. 54. & 58.*

In hac dubitatione sententia D. Thomæ *Sententia 2. 2. quest. 69. Artic. 2.* planè esse videtur, ad inquisitionem.

quod quando indicia non sunt evidentiæ, & nota, debent saltem probari per duos testes & con- testes ad hoc, ut sint certa, & indubitata.

Ex quibus infero, nihil magis, vel minus requirit ad probationes indiciorum, quam delictorum in se: ita ut si unus testis singularis facit semiplenam probationem, & duo testes con- testes plenam delicti, simili passu judicandum erit respectu indiciorum, & idem etiam servandum circa testes de auditu, & de probatione fama.

Ex quo secundo inferitur, quod duo testes deponentes de duobus indicijs remotis, nullatenus conjunguntur ad perficiendum unicum indicium, & similiter duo testes singulares de auditu non conjunguntur ad plenam probationem fama, vel alicujus indicij, ut dictum est.

Tertio infero, quod si unus testis deponit de fama, & alius de inimicitia, & alius de fuga, & sic de similibus, non conjunguntur ad plene probandum unum indicium, quod possit esse sufficiens ad torturam, ad quam esset sufficiens ex genere suo aliquod illorum indiciorum, si esset plene probatum per duos testes.

Neque obstat illa communis regula: singula quæ non prosunt, simul collecta juvant, igitur ex varijs indicijs resultabit unum sufficiens. Non probat, inquam, quia ut optime advertit Cærenius in sua *practica sol. 39.* hæc regula locum habet, quando illa sunt perfecta in genere suo, & sint plene probata, ut dictum est: unde fit ex superius dictis, quod testes singulares deponentes de pluribus indicijs, quorum quilibet indiciorum esset aliàs sufficiens ad torturam, si esset plene probatum, non debet movere iudicem ad torquendum reum, cum nullum præfactorum indiciorum per testes singulares sit plene probatum: idè nec simul collecta plura plene sufficiunt ad torturam. Verum est tamen, quod quando testes singulares deponant de indicijs adeo connexis, quod unicum integrant indicium perfectum sufficiens ad torturam, deveniri ad illam poterit: non ex vi singularium testium; sed ex connexione indiciorum, ut in exemplo de dicto vulnerato, & de duobus alijs dicentibus vidisse vulneratam fugientem, & cum ense sanguinolento patet.

Ex quibus ultimo inferitur, quod testes singulares de indicijs remotis, & levis, de indicijs quamvis gravibus, non tamen connexis, nec se invicem complectentibus, nihil probant. Quæ digna quidem sunt, ut à Visitatoribus exactè notentur, ut autè in indiciorum examine procedant.

Corolla
111.

VIII.

ationibus.

idem indiciorum
um esset speciatim
tendendum censio,
obationes delicti
inibus, quæ sunt
sufficiens violenta
condemnationem
an. Rodericus
sententia Juris
am fatentur consensu,
& Malcatari in Curia De
dicentem qui
truntur, & centi
dicia probabiliter
abentur pro suffi-
Emmanuel Ro-
similibus delicti
onjecturas, vel
essent sufficiens
nam ordinariam
ordinariam, mi-
apparentiam
mature alijs citi-
m, loci, tempo-

delictis
inquiramus: in
em, nempe: Et
in probanda do-
m probationem
illam duo testes
majores, delibe-
que indicij ple-
ficat unus, &
mplenam pro-
facit & indicij

erti intelliger-
sint duo testes
nentes de visu
in se, videlicet
Anthonium
cto, & non de
m eadem ho-
nitus existit
um habentem
& certum est
dicto, & se-
istat. Isti ta-
e, licet unus
icio; quia est
ximam, &
am: & idem
s testibus,
alios de in-
oines testes dici
stantijs in-

professo de
respectu de-
de proba-
est à nobis,
quod

LESU
Spirit.
II

inquisitionem specialem illa tria sepe à nobis repetita sufficere distinctivè, nempe infamia, indicia expressa, & semiplena probatio. Diximus de infamia, & indicijs superioribus capitulis, restat jam ut de semiplena probatione sermonem instituamus, exponentes quibus in casibus semiplena probatio sufficiat ad legitimam formandam inquisitionem.

Primò dico: In delictis quæ sunt contra bonum commune, ad inquisitionem sufficit semiplena probatio, etiam si nulla præcedat infamia, quia communi bono etiam cum detrimento fama unius aut alterius, omninò est consulendum. Idem etiam censeo, quando imminet proximo damnum grave ex peccato occulto alterius, in delictis etiam occultis. Vide quæ præcedenti cap. diximus de indicijs, quando hæc indicant peccatum contra bonum commune, vel particulare, & intelligit illud dictum juxta limitationem ibi expressam.

Secundò dico: Quòd si crimen sit notorium, etiam si malefactor sit occultus, & unus testis omni exceptione major deponat de crimine Auctore, potest iudex ad inquisitionem specialem procedere. Ratio est, quia non minus hæc semiplena probatio inducit Auctorem in publicam notitiam iudicis, quam indicia judicialiter probata. Hæc enim cum pariant quandam juris notorietatem, possunt pro infamis, & ficto accusatore haberi, ut præcedenti capite annotavimus. Igitur cum semiplena probatio sit plerumque infamia, sive indicia, fit ut semiplena probatio à fortiori sufficiat ad inquisitionem instituendam, ut optimè probat P. Lessius lib. 2. cap. 29. dubit. 1. §. num. 146. & Arragon. 2. 2. q. 69. art. 2.

Dixi in delictis notorijs, nam si occulta sunt, & nulla ratione communi bono adveniant, non sufficit unius testimonium, quamvis sit testis omni exceptione major. Unde ex dictis intelligitur, quod denunciator potest etiam admitti tanquam testis, cap. In omni, de Testibus, ubi Butrius, Ananias, Joannes Andreas, Felinus, Arelinus, Navar. in Summa 25. num. 3. & communiter DD. omnes tenent, ut docent Paulin. Berri in sua praxi criminali, titulo 7. cap. 5. & novissimè Franc. Aretnus Minorita in sua methodo, sive practica criminali lib. 1. cap. 9. quòd præcipuè locum habet, tam in criminibus, quæ sunt in detrimentum communis boni quantumvis occultis, quam in criminibus notorijs, etiam si non sint in perniciem publicam.

Tertio dico: In omnibus criminibus sufficit semiplena probatio, ut iudex possit ea prævia, reum interrogare, quamvis facultatem non habeat procedendi ad inquisitionem specialem, & idem censeo de indicijs manifestis, & juridicè probatis. Hæc conclusio explicatione indiget, pro qua nota primò, ut rectè advertit Gregorius de Valentia. 2. 2. disput. 5. qu. 13. puncto. 2. & quasi. 14. puncto 1. quòd aliud est interrogare Reum de crimine, aliud verò facere inquisitionem particularem de eo; hæc enim multum distant inter se: nam interrogatio Rei fieri potest, ut præcedenti capite diximus, præcedentibus indicijs, aut semiplena probatione, antequam Iudex ad inquisitionem procedat, inquirendo & examinando Testes, & tunc Reus meritiò interrogatur, ut si neget contra eum instituat inquisi-

tio, inquirendo & examinando Testes, si vero delictum agnoscat, puniatur. Inquisitio verò fit, cum negante Reo Iudex procedat ulterius ad inquirendos, & examinandos Testes.

Nota secundò. Quòd duplex est notorium. Aliud dicitur *notorium notorietate facti*, in quo sententia notorium dicitur, (ut cap. 1. notavimus) quicquid coram iudice & coram Notario manifestatur, etiam si illa notitia resulet ex inquisitione generalis. Igitur etiam Iudex non possit inquirere contra reum, potest tamen eum interrogare, tadicis vel semiplena probatione præcedentibus; nam tunc Iudex habet ius ad interrogandam Reum: ergo per semiplenam probationem acquirit ius aliquod, licet non ita integrum: ergo saltem acquirit ius interrogandi iudicè.

Confirmatur primò. Quia ex opposita sententia possunt multa damna oriri in detrimentum boni publici, imò etiam multa scandala in Republica; multa enim crimina impunita remanerent, si iuxta communem DD. sententiam iudex non posset procedere, prævia tantum semiplena probatione.

Confirmatur secundò ex communi usu omnium iudicum rotius Christianitatis. Hanc quoque sententiam (præter D. Thom. ut supra) tenent communiter omnes Recentiores, in quantum docent, unum testem omni exceptione majorem sufficere ad inquisitionem specialem. Ita tenent Antonius Victorinus in libro, de modo procedendi in causis Regularium, cap. 2. §. num. 1. & 2. secutus Bartolom. in l. Maritus ff. de questionibus, Thomas Trivisanus in libro, de modo & ordine criminaliter procedendi inter Regulares, cap. 7. num. 3. quam sententiam dicit esse omnium DD. Franciscus Aretnus in Pract. crimin. cap. 7. de ijs quæ observari debent ad torquendam Reum, affirmat communiter esse receptam ab omnibus Theologis, & Summis. Ludovicus Turtianus Tom. 2. de Just. & Jure disp. 50. dub. 2. docet esse communem, & in praxi omnium iudicum receptam sententiam, ut manifestè docet Navarrus in Rubric. de indicijs, in prima num. 56. ubi sic ait: Non potest quis cogi ad iuramentum dicendi veritatem super occulto crimine, ergo non debet Iudex interrogare Reum iuramento ei delato, antequam habeat plenam, vel saltem semiplenam culpæ notitiam. Et infra num. 59. sic scribit. Ergo Iudex non potest interrogare, neque cogere ad respondendum Reum, nisi prævia probatione ad id sufficere, in acta publicis a valide & ritè deducta, & ita solum præcedens notorietate, vel saltem infamia legitima, aut indicijs ei æquipollentibus, quam rationem prius tetigit S. Thom. 2. 2. quasi. 33. art. 7. ad 5. ubi Prælati non est iudex iudiciorum occultorum; sed sicut DEVS, unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestentur, puta per infamiam; vel aliquas suspiciones, in quibus casibus potest Prælati præcipere eodem modo, sicut & iudex seculari vel Ecclesiasticus potest exigere iuramentum de veritate dicenda. Et infra eodem num. ubi (in q. i) colligitur ex præfata confirmatione S. Thom. quòd Iudex non habet potestatem cogendi Reum ad iurandum de veritate dicenda, nisi infamia, vel semiplena probatio præcesserit.

Idem repetit num. 65. ubi docet quòd etiam numerus unius Testis, nec duorum, nec trium sufficiat

sufficiat ad inquirendum, tamen constat dictum unius Testis omni exceptione maioris sufficere ad interrogandum, & hunc esse sensum Cap. Inquisitionis, dum requiritur ad inquisitionem duos, aut tres testes, non vero requiritur eosdem ad interrogationem, & clarissimè idem Navar. num. 96. docuit dicens: Ad verendum tamen, dici posse quod licet cum proceditur per denunciationem Evangelicam, aut iudicalem privatam, aut Canonicam, non agatur ad punitionem delicti; si tamen per illas vias illud manifestum fiat iudici, poterit ille ex officio per viam inquisitionis procedere, et si sive texta nova tela iudicij, & punire illud, quem admodum posset si iudicialiter constaret ei per confessionem incidenter coram eo factam, vel per generalem inquisitionem; ut supra dictum est: sed tunc non procederet sine accusatore vero, vel fido, quia erat notorietas, vel infamia resultans ex illa probatione iudiciali.

Ex quibus, & precedentibus aperit colligitur, quod per quascunque vias, præcipue per iudicalem privatam, aut per confessionem Rei coram eo in iudicio factam, aut per generalem inquisitionem, posse Iudicem per viam inquisitionis procedere, incepta nova tela iudicij & punire illum.

Ex omnibus igitur in hoc capite annotatis clarè colliguntur sequentia. Primum. Semiplenam probationem tam in criminibus quæ communi bono, quam in illis quæ privato contrariatur, sufficere ad formandam inquisitionem specialem. Et idem censet Julius Clarus lib. 5. q. 7. num. 3. quando procedit denunciatio, sive denunciatus faciat, vel non faciat semiplenam probationem, quia denunciatio, ut ille ait, succedit loco infamiae, & sic aperit viam Iudicij ad inquirendum.

Secundum. In notorijs criminibus notorietate facti, tam indicia expressa, quam semiplenam probationem, sive denunciationem sufficere ad prædictam inquisitionem specialem, vel saltem præbere facultatem ad interrogandum Reum.

Tertium. Non solum notorietatem facti, sed etiam juris notorietatem, scilicet quando crimen ad notitiam Iudicis pervenit, sit esse prævijs indicij, aut semiplena probatione, ad interrogandum Reum, licet non ad inquisitionem. Nam (ut superius annotavimus) ista duo

sunt valde distincta, nempe iudicem iudicè interrogare alias personas de crimine Rei, quando per viam inquisitionis procedit, aliud vero Reum ipsum interrogare; nam ad inquisitionem in rigore sumptam, requiritur infamia, nisi in casibus superijs exceptis, nec sufficiunt duo aut tres testes iurati, ut Jura omnia communiter proclamant, ad interrogationem vero Rei iudicè factam, unum istorum trium, nempe infamia, indicia expressa, aut semiplena probatio distinctivè sufficit, nec tunc licet Reo calumniosè se defendere, tacendo veritatem. Quare non sunt hæc passim confundenda, interrogatio Rei, & inquisitio de Reo apud alios; quod qui non advertunt, magnam huic disputationi obscuritatem afferunt. Quare D. Thom. si avertit legatur dicto art. 2. quæst. 69. clarè inventis ibi ipsum fuisse locutum de interrogatione Reo faciendâ.

Caput verò Inquisitionis, iuncto Cap. Qualiter & quando, de accusationibus, aperit loquuntur de inquisitione à Iudice faciendâ, non verò de interrogatione Rei. Ut tamen Reus teneatur respondere iudicè, communiter DD. docent, debet illi semiplenam probationem, aut indicia expressa præstare manifestari, ut ipse teneatur veritatem declarare, nam Reus habet ius excipiendi contra Testem, vel an indicia sunt levia, vel non satis probata, (saltem per duos Testes omni exceptione maiores) ut constat ex lege Custodias. ff. de publico iudicio.

Demum etiam unus Testis viam aperit inquisitioni, quando scilicet facta alicui correctione fraterna, ipso renuente corrigi, denunciatur Prælo; nam si tunc rebellis existat, sufficit ille Testis, qui denunciavit, & rebellio in eo casu succedit loco accusationis, & Prælati poterit iudicè inquirere, & procedere contra eum. Ità expressè cum Caserano 2. 2. quæst. 69. art. 2. tenent omnes fere Thomistæ, ex quo inferunt quod iste denunciatus potest esse Testis, post dictam rebellionem, sed ipse solus non sufficit, ut Prælati possit eum punire, sed ultra requiritur, ut adsit alius Testis, ut expressè docet M. So. de secreto, membro 2. quæst. 8. in tertia concl. 1. Et tunc denunciator simul cum alio Teste sufficit ad plenam probationem.

Finis Tractatus secundi.

T R A -

IESU
Spirit.
II